

О.С. БОГАЧЕВ,
ДВНЗ „ Приазовський державний технічний університет ” (м. Маріуполь)

ПРОДУКТИВНІСТЬ ПРАЦІ В УКРАЇНІ В АСПЕКТІ МІЖНАРОДНИХ ПОРІВНЯНЬ

Співвідношення між зростанням продуктивності праці і заробітною платою є одним із важливих положень, які мають розглядатися на всіх рівнях управління економікою. Проте протягом багатьох років в Україні практично відсутні дослідження та наукові розробки щодо можливостей регулювання заробітної плати з врахуванням тенденцій зміни продуктивності праці. Як вказує А. Ревенко, «занепад уваги до проблематики продуктивності праці значною мірою обумовлений тим, що сучасна західна економічна наука, на відміну від марксистської радянських часів, не вважає продуктивність праці єдиним джерелом економічного зростання» [1, с.32].

Дослідження взаємозв'язку продуктивності та оплати праці в Україні має декілька аспектів, які обумовлені наявністю певних недоліків в методології розрахунку макроекономічних показників та системі їх обліку. По-перше, однією з суттєвих перешкод є відсутність єдиної загальноприйнятої наукової методології розрахунку показника продуктивності праці. По-друге, необхідною умовою отримання об'єктивних результатів є наявність відповідних статистичних даних в системі загальнодержавного статистичного обліку України. Втретє, методологія визначення рівня оплати праці є недосконалою. Водночас офіційні статистичні дані не дозволяють коректно здійснювати оцінку співвідношення продуктивності праці та заробітної плати. Це також пов'язано з тим, що показник продуктивності праці, як правило, розраховується взагалі за всією економікою України без врахування структури галузей, технічного стану підприємств в межах однієї галузі. Тому показник продуктивності праці, обчислений за даними статистичного обліку, є середнім за методологією розрахунку і не відображає особливості розвитку різних секторів економіки.

Сучасні теоретичні здобутки у сфері продуктивності праці таких вчених як Д.Богиня, А. Калина, А.Ревенко, М. Марченко демонструють економічні аспекти регулювання співвідношення продуктивності та оплати праці на різних рівнях управління, розкривають методологію розрахунку показників, проблеми інтерпретації та використання результатів [2, 3, 4]. Як справедливо відзначає

А.Ревенко суттєвою проблемою є інтерпретація отриманих даних, і то, наскільки вони відповідають дійсності [5]. На його думку «є підстави вважати, що не існує будь яких суттєвих методологічних і практичних перешкод для поновлення розрахунків цього показника та впровадження його в практику макроекономічного аналізу та прогнозування» [1, с.33]. Водночас світовий досвід статистичного обліку економічних показників свідчить про значну увагу з боку органів державного управління до методології розрахунку продуктивності праці. Так, в системі статистичного обліку США показник продуктивності праці обчислюється щорічно на підставі обсягу виробництва в розрахунку на відпрацьовану людину-годину за 190 галузями економіки [6-9]. Крім того, методиці розрахунку даного показника присвячено значну увагу з боку зарубіжних науковців [10-12].

Метою статті є узагальнення та систематизація поглядів на методологічні аспекти регулювання співвідношення продуктивності та оплати праці на різних рівнях управління економікою, оцінка показників за групами країн, визначення чинників та причин, що впливають на формування економічних співвідношень.

Останнім часом в Україні посилилась увага до показника продуктивності праці з боку офіційних органів влади. Так, Міністерством економіки України 26 грудня 2008 року було затверджено «Тимчасові методичні рекомендації розрахунку продуктивності праці в цілому в економіці та за видами економічної діяльності» [13]. Згідно затверджених рекомендацій продуктивність праці в Україні має розраховуватися на трьох рівнях управління: на рівні національної економіки, за видами економічної діяльності та для міжнародних порівнянь.

Практичний інтерес для подальшого планування продуктивності праці на макrorівні представляє аналіз співвідношення продуктивності праці в Україні та зарубіжних країнах. Даний аналіз дозволяє співставити рівень продуктивності в Україні з іншими країнами та дослідити взаємозв'язок аналізованих показників як в Україні, так і в інших країнах. Згід-

© О.С. Богачев, 2009

но з «Тимчасовими методичними рекомендаціями розрахунку продуктивності праці в цілому в економіці та за видами економічної діяльності» використовується метод розрахунку продуктивності праці, як співвідношення обсягу валового внутрішнього продукту та чисельності зайнятого населення

$$ПП = ВВП/З, \quad (1)$$

де ПП – продуктивність праці;

ВВП – обсяг валового внутрішнього продукту за паритетом купівельної спроможності, тис. дол.;

З – чисельність зайнятих, тис. осіб.

Розрахунки відносного показника продуктивності праці пропонується визначати як відношення продуктивності праці в поточному періоді (t) до продуктивності праці в попередньому періоді (t-1).

Для порівняння продуктивності праці в Україні з іншими країнами світу було розраховано продуктивність праці за методикою, рекомендованою «Тимчасовими методичними рекомендаціями розрахунку продуктивності праці в цілому в економіці та за видами економічної діяльності». Для аналізу обрано європейські країни, макроекономічні показники яких досліджуються статистичним департаментом європейської економічної комісії ООН (СЕК ООН) [15]. Для дослідження обрано країни та деякі країни Азії, а також США, як одна з найбільш розвинених країн світу. В табл.1 наведено динаміку продуктивності праці країн світу за період 2000-2007рр. Країни розташовано в порядку зменшення їх рівня продуктивності праці для подальшого систематизованого аналізу та групування за рівнем продуктивності.

Результати свідчать, що країни мають надзвичайно великий діапазон коливання продуктивності праці. Так, у 2007 році розмах варіації аналізованого показника склав 99,36 тисяч доларів на одного зайнятого. Найбільше значення продуктивності праці мають більш економічно розвинені країни: Люксембург, Норвегія, США. Разом з тим, значна частка країн мають дуже низьку продуктивність праці, що свідчить про їх слабкий рівень економічного розвитку. До країн з продуктивністю праці менш 20 тис. доларів на одного зайнятого належать Україна, Вірменія, Азербайджан, Грузія, Молдова, Таджикистан. Разом з тим, значне коливання рівня продуктивності не дозволяє здійснити аналіз динаміки темпів росту

продуктивності праці за окремими країнами. Для вирішення цієї проблеми країни було згруповано за рівнем продуктивності праці. Для визначення приналежності тієї чи іншої країни до конкретної групи рівень продуктивності було проранжовано за роками.

Результати аналізу показали, що протягом аналізованого періоду ранг продуктивності праці окремих країн змінювався, тому було розраховано середній ранг кожної країни за аналізований період. В результаті розрахунків здійснено розподіл країн за групами на підставі рівня продуктивності праці, табл.2.

За отриманими результатами всі країни було згруповано за рівнем продуктивності на чотири рівні групи за кількістю країн: перша група – найбільш розвинені країни, друга - розвинені країни, третя – країни з достатньо розвинутою економікою, четверта – найменш розвинені країни, до яких належить значна кількість країн СНД, а також Румунія, Болгарія та Албанія.

Аналіз динаміки продуктивності праці в країнах першої групи свідчить, що майже всі країни мають тенденцію до зростання продуктивності праці, крім Норвегії, де продуктивність праці з 2005 року має тенденцію до зниження. Однак загальне значення даного показника в Норвегії значно вище за інші країни, що дозволяє їй стабільно утримувати друге місце серед усіх аналізованих країн світу. Водночас зростання продуктивності праці у даній групі країн відбувалось досить повільно. У більшості країн приріст продуктивності праці складає близько 5 тис. дол. за всі сім років, що обумовлено високим рівнем продуктивності праці та скороченням наявних ресурсів її зростання.

Динаміка темпів росту продуктивності праці в країнах другої групи має свої особливості. Основна частка країн до 2002-2003 рр. мали незначні темпи росту продуктивності праці. Після 2002-2003 рр. продуктивність праці повільно зростає. Виключенням є Боснія та Герцеговина, Словенія, а також Угорщина, де мало місце зростання продуктивності праці на протязі всього досліджуваного періоду. Це пов'язано з процесами політичної стабільності в регіоні та наявністю суттєвої фінансової підтримки країн з боку ООН. В Ізраїлі темпи росту продуктивності праці знижуються протягом всього аналізованого періоду, що бути пояснено зростаючою політичною нестабільністю в країні.

Таблиця 1

Динаміка продуктивності праці країн світу за даними ЄЕК ООН
за 2000-2007рр., тис. дол.

Країни	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Люксембург	100,85	98,18	99,01	98,48	100,89	103,03	105,88	106,71
Норвегія	84,48	85,87	86,82	88,61	91,64	92,99	91,79	90,90
США	79,73	80,30	81,83	83,12	85,24	86,28	87,04	87,82
Ірландія	72,22	74,13	77,52	79,45	80,70	81,98	83,10	85,07
Бельгія	75,76	75,27	76,52	77,24	78,98	79,41	80,66	81,42
Франція	70,76	70,81	71,09	71,77	73,46	74,43	75,32	75,69
Італія	68,83	68,69	67,85	66,83	67,56	67,61	67,66	67,87
Сполучене Королівство	63,51	64,54	65,39	66,60	67,71	68,41	69,74	71,39
Австрія	67,01	66,86	68,03	68,63	69,41	70,37	71,74	72,62
Нідерланди	66,12	66,03	65,75	66,30	68,37	69,43	70,47	71,14
Німеччина	64,16	64,67	65,04	65,52	66,05	66,61	68,15	68,64
Фінляндія	61,82	62,57	62,96	64,02	66,13	67,05	69,12	70,49
Ізраїль	64,95	63,45	62,51	62,37	63,56	64,33	65,57	66,30
Швеція	59,77	59,17	60,56	62,08	65,10	67,06	68,74	69,02
Данія	61,24	61,11	61,38	62,28	64,11	65,01	65,88	65,21
Іспанія	61,65	61,94	62,12	62,11	61,95	61,67	61,64	62,03
Швейцарія	61,12	60,84	60,74	60,84	62,19	63,26	63,83	64,34
Ісландія	53,85	54,91	55,69	57,03	61,79	64,34	63,63	63,46
Греція	52,95	55,10	55,75	58,26	59,74	60,89	62,31	64,00
Боснія та Герцеговина	45,28	47,70	51,88	55,14	58,46	60,75	64,60	64,49
Мальта	54,86	52,88	53,91	53,38	54,41	55,70	56,73	56,94
Кіпр	50,10	50,97	51,09	50,08	50,27	50,54	51,64	52,26
Словенія	43,33	44,37	45,44	46,93	48,78	50,96	53,16	55,10
Угорщина	36,12	37,51	39,05	40,18	42,41	44,09	45,61	46,16
Португалія	41,48	41,56	41,63	41,53	42,20	42,73	43,09	43,94
Словаччина	33,85	34,80	36,44	37,75	39,78	41,81	44,34	47,95
Чеська Республіка	35,12	35,81	36,29	38,11	39,68	41,75	43,88	45,29
Хорватія	30,20	33,35	33,80	35,40	36,29	37,56	39,03	40,46
Польща	28,70	30,01	31,02	35,42	36,86	37,38	38,46	39,28
Чорногорія	31,88	32,23	33,08	33,19	34,42	36,10	37,13	39,76
Естонія	26,46	28,24	30,09	31,74	34,13	36,58	38,28	40,39
Туреччина	28,46	27,12	29,31	31,16	33,07	35,35	37,29	38,52
Литва	23,81	26,41	27,24	29,37	31,56	33,18	35,16	37,24
Сербія	23,58	24,83	26,23	27,22	29,33	30,71	33,00	35,70
БЮР Македонія	26,42	23,16	24,94	26,39	28,63	28,60	28,43	29,09
Латвія	21,44	22,66	23,76	25,03	26,91	29,24	31,35	33,30
Російська Федерація	19,39	20,36	20,83	22,42	23,72	24,91	26,56	28,00
Болгарія	17,05	17,88	18,64	19,01	19,76	20,44	21,03	21,71
Румунія	15,60	16,83	18,49	19,48	21,29	22,20	23,52	24,88
Албанія	13,14	16,46	17,16	18,03	18,96	20,03	21,07	22,38
Білорусь	13,10	13,80	14,61	15,78	17,68	19,19	20,86	22,54
Казахстан	12,97	13,64	14,94	15,69	16,72	18,15	19,70	20,82
Україна	8,98	9,91	10,37	11,32	12,61	12,72	13,58	14,67
Вірменія	5,44	6,02	7,92	9,01	10,19	11,44	13,02	14,92
Азербайджан	5,51	6,03	6,65	7,35	7,97	9,97	12,99	16,09
Грузія	6,01	6,17	6,65	7,48	8,06	9,02	9,86	11,36
Молдова	3,98	4,27	4,58	5,43	6,00	6,44	7,08	7,35
Таджикистан	3,49	3,65	3,99	4,36	4,34	4,58	4,83	-

Таблица 2

Розподіл країн світу за рівнем продуктивності праці

Країни	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	Середній ранг
Люксембург	1	1	1	1	1	1	1	1	1,00
Норвегія	2	2	2	2	2	2	2	2	2,00
США	3	3	3	3	3	3	3	3	3,00
Ірландія	5	5	4	4	4	4	4	4	4,25
Бельгія	4	4	5	5	5	5	5	5	4,75
Франція	6	6	6	6	6	6	6	6	6,00
Австрія	8	8	7	7	7	7	7	7	7,25
Нідерланди	9	9	9	10	8	8	8	9	8,75
Італія	7	7	8	8	10	10	13	13	9,50
Сполучене Королівство	12	11	10	9	9	9	9	8	9,63
Німеччина	11	10	11	11	12	13	12	12	11,50
Фінляндія	13	13	12	12	11	12	10	10	11,63
Ізраїль	10	12	13	13	15	16	15	14	13,50
Швеція	17	17	17	16	13	11	11	11	14,13
Данія	15	15	15	14	14	14	14	15	14,50
Іспанія	14	14	14	15	17	18	20	20	16,50
Швейцарія	16	16	16	17	16	17	17	17	16,50
Ісландія	19	19	19	19	18	15	18	19	18,25
Греція	20	18	18	18	19	19	19	18	18,63
Боснія та Герцеговина	22	22	21	20	20	20	16	16	19,63
Мальта	18	20	20	21	21	21	21	21	20,38
Кіпр	21	21	22	22	22	23	23	23	22,13
Словенія	23	23	23	23	23	22	22	22	22,63
Угорщина	25	25	25	25	24	24	24	25	24,63
Португалія	24	24	24	24	25	25	27	27	25,00
Словаччина	27	27	26	27	26	26	25	24	26,00
Чеська Республіка	26	26	27	26	27	27	26	26	26,38
Хорватія	29	28	28	29	29	28	28	28	28,38
Польща	30	30	30	28	28	29	29	31	29,38
Чорногорія	28	29	29	30	30	31	32	30	29,88
Естонія	32	31	31	31	31	30	30	29	30,63
Туреччина	31	32	32	32	32	32	31	32	31,75
Литва	34	33	33	33	33	33	33	33	33,13
Сербія	35	34	34	34	34	34	34	34	34,13
БЮР Македонія	33	35	35	35	35	36	36	36	35,13
Латвія	36	36	36	36	36	35	35	35	35,63
Російська Федерація	37	37	37	37	37	37	37	37	37,00
Румунія	39	39	39	38	38	38	38	38	38,38
Болгарія	38	38	38	39	39	39	40	41	39,00
Албанія	40	40	40	40	40	40	39	40	39,88
Білорусь	41	41	42	41	41	41	41	39	40,88
Казахстан	42	42	41	42	42	42	42	42	41,88
Україна	43	43	43	43	43	43	43	45	43,25
Вірменія	46	46	44	44	44	44	44	44	44,50
Азербайджан	45	45	45	46	46	45	45	43	45,00
Грузія	44	44	46	45	45	46	46	46	45,25
Молдова	47	47	47	47	47	47	47	47	47,00
Таджикистан	48	48	48	48	48	48	48	48	48,00

Продуктивність праці в країнах третьої групи має тенденцію до зростання. При цьому темпи приросту у більшості країн перевищують 10 тис. дол., за виключенням Португалії та Македонії. Динаміка показників свідчить про наявність тенденції стійкого економічного зростання країн даної групи.

Четверта група країн має також стійку тенденцію зростання продуктивності праці, однак діапазон зростання є незначним – близько 5 тис. дол. Водночас має наявність вкрай низький початковий рівень продуктивності праці країн даної групи, що свідчить про дуже низький рівень їх економічного розвитку. Так, у 2007 р. Україна мала продуктивність праці на рівні 14,67 тис. дол., що майже вдвічі менше, ніж в Російській Федерації (28 тис. дол.), яка очолює дану групу країн. За рівнем продуктивності Україну випереджають також Білорусь і

Казахстан.

Науковий інтерес представляє аналіз динаміки продуктивності праці у взаємозв'язку з рівнем добробуту населення країни. В якості показника, який відображає добробут, доцільно прийняти заробітну плату, яка є основним джерелом доходів більшої частини зайнятого населення в Україні. Дослідження взаємозв'язку даних показників було проведено для України та однієї держави з кожної групи країн. Для забезпечення об'єктивності порівняння рівень заробітної плати було прийнято у доларах США згідно з даними Статистичного департаменту Європейської економічної комісії ООН. В табл. 3 наведено значення аналізованих показників за 2000-2007 рр., на базі яких побудовано графічну інтерпретацію залежності рівня заробітної плати від продуктивності праці в Україні, рис. 1.

Таблиця 3

Динаміка продуктивності праці та заробітної плати в Україні в 2000-2007 рр.

Показники	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Продуктивність, тис. дол.	8,98	9,91	10,37	11,32	12,61	12,72	13,58	14,67
Заробітна плата, дол.	507,6	694,8	848,4	1040,4	1329,6	1887,6	2474,4	3210

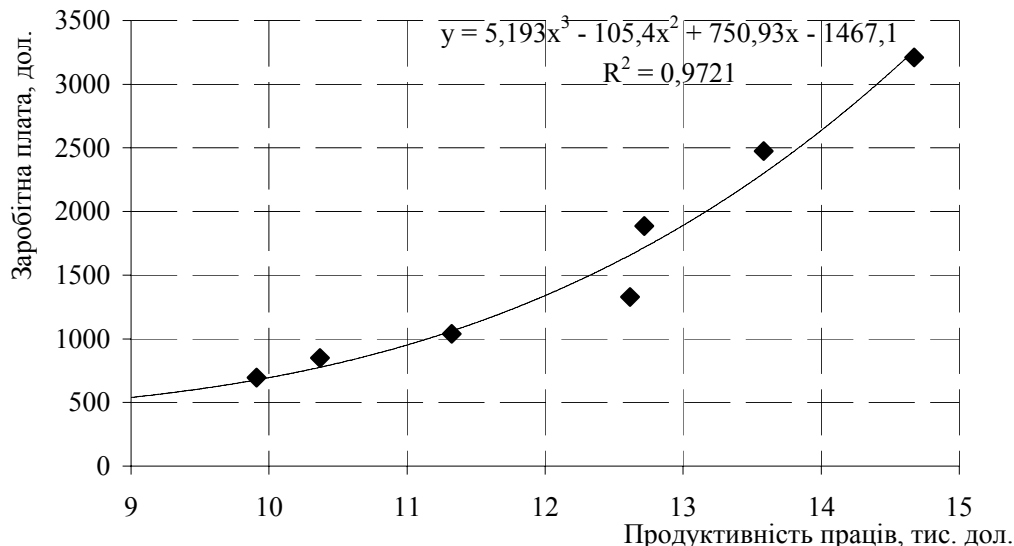


Рис. 1. Взаємозв'язок продуктивності праці та заробітної плати в Україні

Графік взаємозв'язку аналізованих показників свідчить, що в Україні відсутня чітка залежність рівня заробітної плати від продуктивності праці. При цьому відмічаються певні диспропорції у темпах зростання аналізованих показників. Так, у 2005 р. рівень продуктивності праці зріс відносно 2004 р. на 0,87%

((12,72-12,61)/12,61×100), а заробітна плата за цей же період зросла значно більше – на 41,97% ((1887,6 – 1329,6)/1329,6×100). Стрімке зростання рівня заробітної плати було обумовлено підписанням Україною у 2000 р. «Декларації тисячоліття ООН», згідно з якою Україна зобов'язувалась зменшити вдвічі частку насе-

лення, у якого вартість добового споживання не перевищує 4,3 долара США у паритеті купівельної спроможності. Як відзначено у звіті з людського розвитку України за 2008 р.: «до 2006 р. абсолютну бідність в Україні було майже викоренено, досягаючи природного мінімуму в 1%» [16, с.74].

В цілому досліджувана залежність має поліноміальний характер, а саме зростання продуктивності праці супроводжується значно більшим зростанням заробітної плати. Згідно даної моделі, чим більше значення отримує продуктивність праці, тим скоріше зростає рівень заробітної плати. В той же час аналогічна залежність, виражена у національній валюті, має більш стримані темпи росту. Це свідчить про те, що в доларовому еквіваленті рівень добробуту населення зростає більш високими темпами, ніж в національній валюті. Така ситуація може бути пояснена тривалою штучною підтримкою з боку НБУ курсу іноземної валюти на рівні, який є вищим, ніж ринковий. Але якщо вважати, що вимір у доларовому еквіваленті є відображенням ситуації у світовому масштабі та умовні одиниці виміру є більш статичними, то можна вважати, що отримана поліноміальна модель залежності заробітної плати від продуктивності праці дозволяє співставляти отримані результати з результатами інших країн світу.

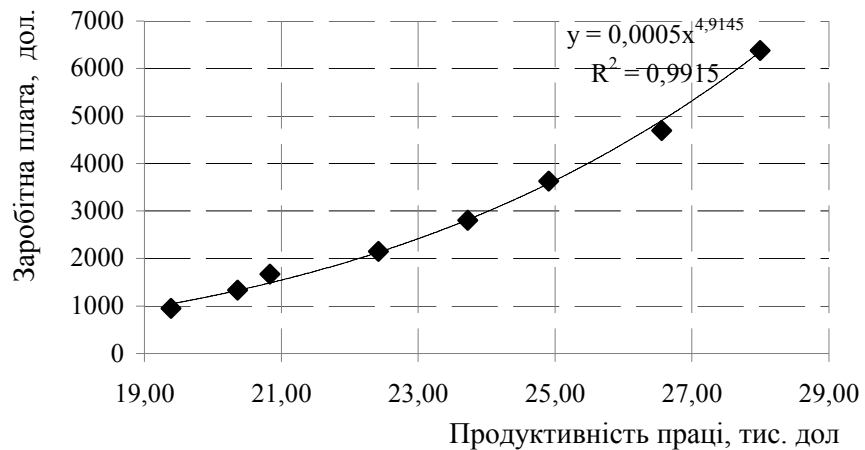
Інша ситуація має місце в Російській Федерації, де взаємозв'язок аналізованих показників найбільш точно описується ступеневою функцією, а залежність заробітної плати від продуктивності праці майже співпадає з отриманою лінією тренда, рис.2а. Про це свідчить досить велике значення коефіцієнту апроксимації – 0,9915. Разом з тим, аналогічно ситуації, що склалася в Україні, темпи росту продуктивності праці є нижчими від темпів зростання заробітної плати. Ситуація пояснюється наявністю у Росії власних запасів енергетичних ресурсів, які дозволяють стимулювати зростання цін на ці види пального на світовому ринку та використовувати ситуацію для підвищення заробітної плати в країні без адекватного підвищення продуктивності. Однак розглянута ситуація не може вважатися за економічно доцільну та прийнятну для України.

Взаємозв'язок темпів росту заробітної плати та продуктивності праці у Польщі має поліноміальну залежність четвертого ступеню та свідчить про наявність порушення принципу більш високих темпів росту продуктивності праці відносно заробітної плати, рис. 2б. При цьому протягом 2002-2003 рр. спостерігається

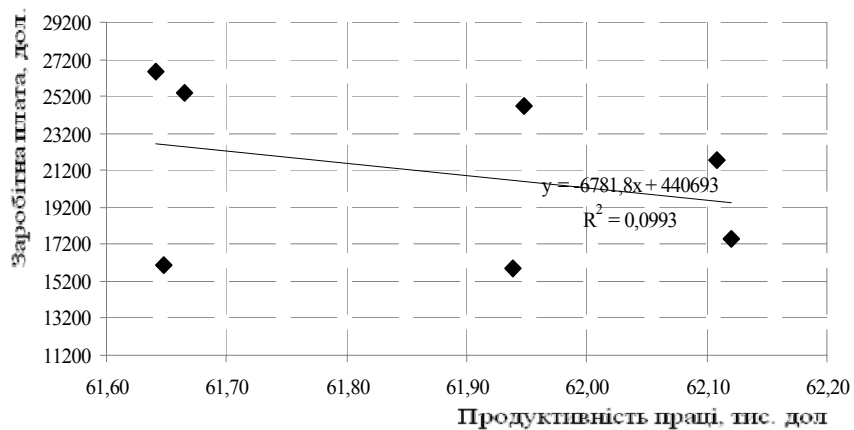
уповільнення розриву між темпами росту аналізованих показників, що пояснюється вступом Польщі до Євросоюзу та зобов'язаннями країни щодо підвищення рівня заробітної плати та пенсій до рівня європейських країн Євросоюзу. Так, як відзначено у моніторингу соціально-економічного розвитку воєводств Польщі в порівнянні з новими країнами, що були прийняті в ЄС, рівень ВВП на одного мешканця в Польщі є досить низьким. Польща має нижчий рівень ВВП на одного мешканця ніж, наприклад, Словенія, Чехія, Угорщина та Словаччина [17]. Ситуація частково обумовлена також наявністю у Польщі значної диспропорції в рівні продуктивності праці між окремими секторами економіки (наприклад, валова додана вартість на одного працюючого в сфері ринкових послуг в 8 разів більше, ніж у сільському господарстві). При цьому має місце низький рівень матеріального добробуту населення країни. Водночас уряд країни зазначає, що найважливішим завданням для Польщі в цей час є подальша динамізація суспільно-економічного та цивілізаційного розвитку з метою наближення до середньоєвропейських стандартів [17]. У перспективі у країні передбачається активізація динамічного розвитку в окремих воєводствах, який буде залежати від максимального використання наявних і зростаючих трудових ресурсів в найбільш перспективних і ефективних областях та секторах економіки. Таким чином, резервом економічного росту країни визначається зростання продуктивності праці трудових ресурсів.

Ще більш невизначеною є ситуація, що склалася в Іспанії, рис.2в. Дослідження свідчить, що зв'язку між аналізованими показниками майже не існує. Фактично в країні відбувається падіння продуктивності праці при стрімкому рості заробітної плати. Це обумовлено приналежністю Іспанії до Євросоюзу та необхідністю підтримувати високий рівень заробітної плати без наявності відповідного економічного підґрунтя. При цьому Іспанія є однією з найбільш розвинених країн Євросоюзу.

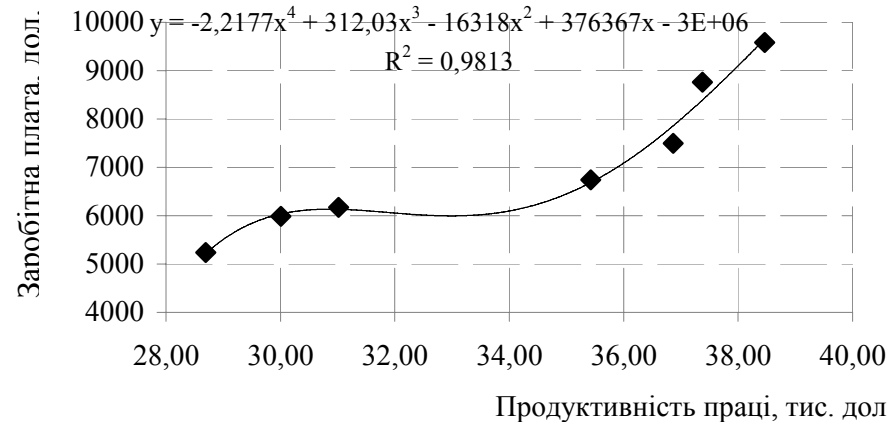
У Франції спостерігається поступове скорочення росту заробітної плати відносно продуктивності праці, рис.2г. Стрімке зростання заробітної плати можна пояснити розширенням Європейського союзу. Скорочення темпів росту було обумовлено певними трансформаціями економіки країни. Однією особливістю економіки Франції є наявність значної кількості емігрантів з країн, що розвиваються. Це дозволяє використовувати працю емігрантів без суттєвого підвищення заробітної плати.



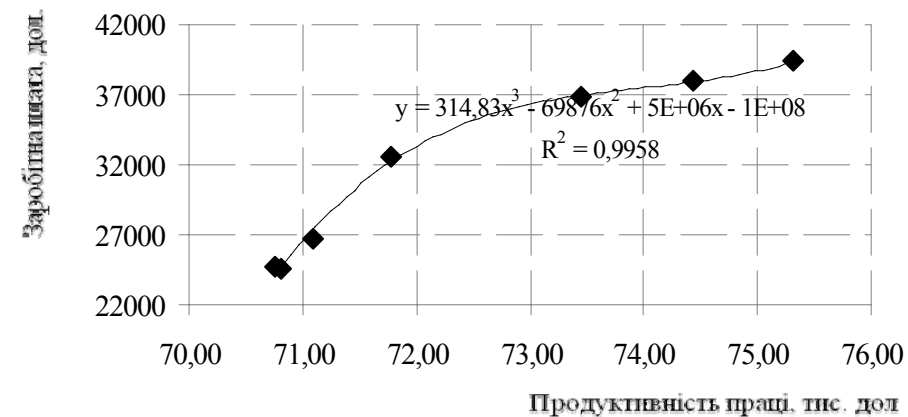
а) Російська Федерація



в) Іспанія



б) Польща



г) Франція

Рис.2. Взаємозв'язок продуктивності праці та заробітної плати по окремим країнам

Аналіз взаємозв'язку продуктивності праці та заробітної плати свідчить, що майже всі аналізовані країни не приділяють уваги забезпеченню залежності заробітної плати від продуктивності праці. Тільки Франція має період, де більш-менш зберігаються необхідні пропорції. Таким чином, є практичні підстави вважати, що майже всі країни не мають чіткої політики управління пропорціями темпів росту продуктивності праці та заробітної плати на макрорівні. Водночас, аналіз довів, що збереження більш високих темпів росту заробітної плати відносно продуктивності праці можливо, однак для цього потрібно задіяти певні зовнішні джерела підвищення заробітної плати. Для підприємств України таким джерелом може бути лише вихід на зовнішній ринок. Однак останнім часом даний вид надходження коштів є реальним для обмеженого кола підприємств. Подальша експансія на світовий ринок стає все складнішою. Тому найбільш вірогідним джерелом економічного розвитку вітчизняних підприємств і як наслідок зростання добробуту населення України є розвиток внутрішнього ринку.

Разом з тим, при визначенні рівня оплати праці більшість вітчизняних підприємств орієнтується на власний дохід, який може бути отримано не тільки за рахунок підвищення продуктивності праці, й за рахунок інших факторів: інфляції, можливості отримання надприбутку. Тому, при наявності достатньої кількості доходу власники підприємств мають можливість підвищувати заробітну плату працівникам для залучення у власне виробництво більш конкурентоздатного персоналу. Така ситуація призводить до неконтрольованого зростання заробітної плати відносно продуктивності праці зі всіма негативними наслідками. Таким чином, виникає необхідність розробки національної політики в області регулювання темпів росту заробітної плати від темпів росту продуктивності праці, що, в свою чергу, вимагає розробки відповідних науково-методичних рекомендацій.

Подальші дослідження з даної тематики доцільно спрямувати на доопрацювання методичних аспектів встановлення кількісних співвідношень рівня продуктивності праці та заробітної плати, а також прогнозування різних сценаріїв розвитку економіки за умов досягнення економічно-доцільного співвідношення показників та при збереженні їх існуючого рівня.

Література

1. Ревенко А. Продуктивність праці в сучасних умовах // Україна: аспекти праці. – 2008. – №2 – С.32-37.
2. Богиня Д.П., Андриенко В.Ф., Бабич В.П. Производительность труда: факторы и резервы роста. – К.: Издательство «Наукова думка», 1983. – 232с.
3. Калина А.В. Организация и оплата труда в условиях рынка (аспект эффективности). – К.: МАУП, 2003. – 312с.
4. Харченко М. Оплата праці: реформування на основі нової єдиної тарифної сітки. // Україна: аспекти праці. – 2005. – №5 – С.3-9.
5. Ревенко А. Забута продуктивність праці // Дзеркало тижня. – № 10 (689) 15 – 21 березня 2008. <http://www.dt.ua>
6. A. Maddison. The World Economy: Historical Statistics/ Paris, OECD Development Centre.- 2001. <http://www.ggdc.net/maddison/>.
7. EU KLEMS. Growth and Productivity Accounts.<http://www.euklems.net>.
8. The Penn World Tables are available. http://pwt.econ.upenn.edu/php_site/pwt_index.php.
9. United Nations Development Programme (UNDP)/Human Development Report. – 2006. <http://hdr.undp.org/>
10. For further information on the use of PPPs to convert wages, see N. Majid: “What is the effect of trade openness on wages?”, Employment Strategy Paper , No. 18 (Geneva, ILO, 2004); website: <http://www.ilo.org/public/english/employment/strat/download/esp18.pdf>,
11. M.P. Timmer, M. O'Mahony, B. van Ark: The EU KLEMS growth and productivity accounts/ An overview University of Groningen and University of Birmingham. – 2007. http://www.euklems.net/data/euklems_productivity_report_overview.pdf.
12. M.P. Timmer, G. Ypma, B. van Ark. PPPs for industry output: A new dataset for international comparisons/ GGDC Research Memorandum. – GD-82 (2007). [http://www.ggdc.net/pub/online/gd82\(online\).pdf](http://www.ggdc.net/pub/online/gd82(online).pdf).
13. Тимчасові методичні рекомендації розрахунку продуктивності праці в цілому в економіці та за видами економічної діяльності. Наказ Міністерства економіки України від 26.12.2008р. № 916. <http://www.me.gov.ua/control/uk/publish>
14. Статистичний щорічник України за 2007 рік / Держкомстат України. – К. : Консультант, 2008. – 571 с.
15. Статистичний департамент європейської

економічної комісії ООН. [http:// www.unesc.org/ stats](http://www.unesc.org/stats)

16. Звіт з людського розвитку України. Людський розвиток і європейський вибір України»/ ПРООН. – 2008 р. – 123с.

17. Моніторинг соціально-економічного

розвитку воєводств Польщі. [http://www.largis.org.ua/largis2/ukraine/doc/ Polish%20State %20Strategy_RD_UKR](http://www.largis.org.ua/largis2/ukraine/doc/Polish%20State%20Strategy_RD_UKR).

Статья поступила в редакцию 01.09.2009